

Korkojen vähennyskelpoisuus veron kiertämisen ongelma-alueena

Veron kiertäminen tutkimuskohteena – 50 vuotta Kari S. Tikan väitöskirjasta

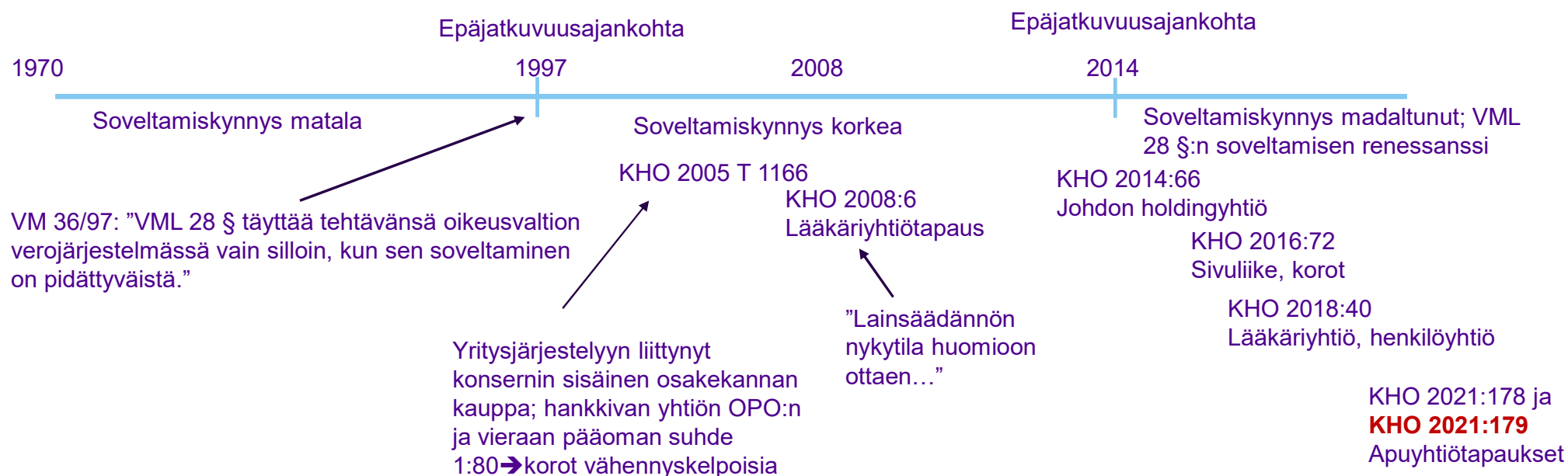
Aalto-yliopisto 25.3.2022

Seppo Penttilä

Professori (em.)

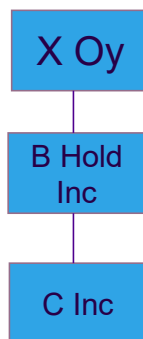
Johdanto teemaan: KHO: VML 28 § ”soveltamisherkkyys”

Tikka: VML 28 §:ää sovellettaessa verolain säännönmukaisen soveltamistavan rajat ylitetään. ”Yleislausekkeen sanamuodosta ei saada riittävästi johtoa siihen, kuinka pitkälle lain soveltaja voi tässä suhteessa mennä. Rajoittavina tekijöinä vaikuttavat ennen muuta **verotusratkaisujen ennustettavuuden vaatimus ja lain soveltajien oma käsitys toimivaltansa rajasta suhteessa lainsäätäjään.**”

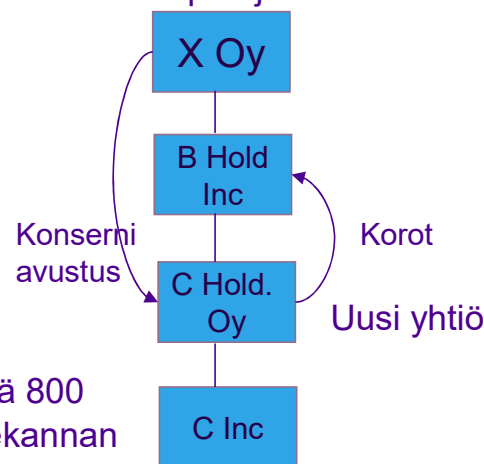
Historiaa: KHO 2005 T 1166 (ei-julk.) (KVL 75/2004)

Konsernirakenne
alunperin

- C Hold Oy lainasi B Hold Inc:ltä 800 milj.€, jolla se osti C Inc:n osakekannan
- C Hold Oy:n oman pääoman suhde vieraaseen pääomaan 1:80

Konsernirakenne
kaupan jälkeen

KVL

- Korot ovat vähennyskelpoisia EVL 18 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan + verosopimuksen syrjäntäkieltoartikla
- Veroasiamiehen valitus KHO:ssa
 - Laina tuli katsoa oman pääoman sijoitukseksi
 - Osakkeet on hankittu VML 28 §:n tarkoittamissa olosuhteissa koko järjestely on vastoin asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta
 - Kysymyksessä olevat osakkeet on hankittu vain nimellisesti C Hold Oy:n nimiin
 - X Oy:n C Hold Oy:lle antama konserniavustus ei ole vähennyskelpoinen
- KHO
 - Korot ovat vähennyskelpoisia ja konserniavustus on vähennyskelpoinen

Tikka: "VML 28 §:n soveltamisalan ulkopuolelle jäävät tapaukset, joissa verovelvollinen suorittaa veron minimoimiseksi disponoinnin, joka ei ole lainsäätäjän mieltämä eikä normien suoranaisesti edellyttämä, **mutta jota ei voida leimata lain ration vastaiseksi.**"

Koron vähennyskelpoisuus EVL 18 §:n 1 mom. 2 kohta

Vähennyskelpoisia ovat myös ”elinkeinotoiminnasta johtuneen velan korko, myös silloin, kun korko riippuu liikkeen tuloksesta

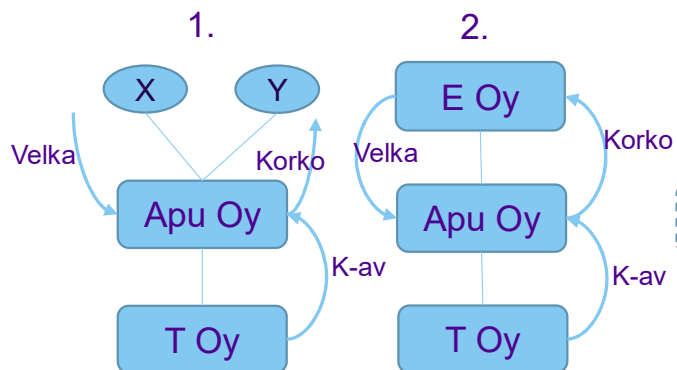
- Korko ei ole EVL 7 §:ssä tarkoitettu meno (tuotannontekijästä suoritettu vastike) vaan vähennyskelpoiseksi säädetty voitonjakoerä;
- Laaja vähennyskelpoisuus
 - Myös voitonjakolainan korko vähennyskelpoinen → ei ole lain tarkoituksen vastainen veroetu
 - Liikeomaisuuden hankinnasta aiheutuneiden velkojen korot
 - Osakkeet ”samalla viivalla” kuin muu liikeomaisuus
 - Yrityksen yleiseen rahoitukseen käytetyt velan korot
 - Osingonjaosta aiheutuneen velan korot (KHO 2017:5)
 - Verovapaan tulon hankkimisesta aiheutuneen velan korot; EVL 16 §:n 2 kohta ei sovellu korkoihin
 - Osakkeiden hankinnasta aiheutuneen velan korot vähennyskelpoisia, vaikka osingot verovapaita ja osakkeiden luovutushinta verovapaa
 - Epäsymmetriatilanne verovelvollisen sisällä → ei ole lain tarkoituksen vastainen veroetu
 - Vähennyskelpoisuus ei riipu siitä, miten koron saajaa verotetaan
 - Epäsymmetriatilanne koron maksajan ja saajan välillä → ei ole lain tarkoituksen vastainen veroetu
 - Ks. esim. KHO 2017:5
 - Vähennyskelpoisuus ei riipu siitä, millä tavalla korkokulut katetaan
 - Voidaan kattaa konserniavustuksella → ei ole lain tarkoituksen vastainen veroetu

Koron vähennyskelpoisuus EVL 18 §:n 1 mom. 2 kohta (2)

- Verovelvollisen pääomarakenne vapaasti valittavissa
 - VML 28 §:ää ei voida soveltaa korkojen vähennyskelpoisuuden epäämiseksi sillä perusteella, että rahoitusrakenne on velkapainottunut
 - Alikapitalisointi ei ole peruste VML 28 §:n soveltamiseen
 - Alun perin velkapainottunut pääomarakenne
 - Olemassa olevan pääomarakenteen muuttaminen velkapainotteiseksi
- Jääkö VML 28 §:n soveltamiselle ”tilaa”: voidaanko VML 28 §:n soveltamisella rajoittaa tietoisesti laajaksi säädettyä koron vähennyskelpoisuutta?
 - ”VML 28 §:n ulkopuolelle jäävät veron minimoimiseksi suoritettut disponoinnit, joita ei voida leimata lain ration vastaisiksi”
 - Jää: KHO 2016:72 ja KHO 2021:178
- Laaja koron vähennyskelpoisuus sopii huonosti globalisoituneeseen maailmaan
 - Tarvitaan koron vähennyskelpoisuutta rajoittavia säännöksiä
 - EVL 18 a § ja EVL 18 b §

Apuyhtiötilanteita, korot ja konserniavustus

Kotimaiset tilanteet

Luonnollisten henkilöiden toteuttama yrityskauppa

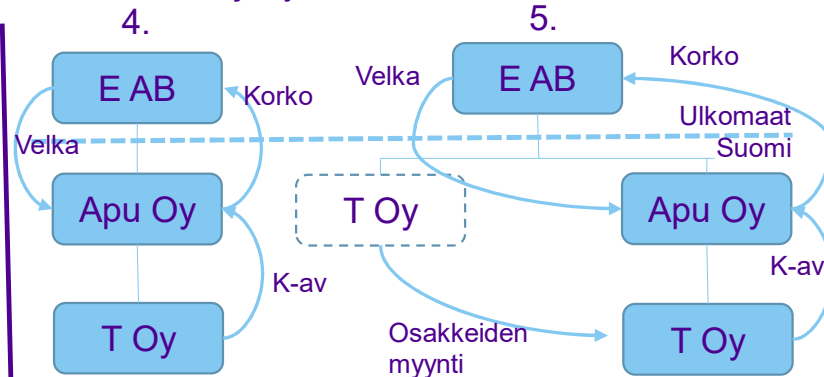
Osakeyhtiön toteuttama yrityskauppa; osto ulkopuoliselta taholta

KHO 1989 B 507
KHO 1989 B 513
KHO 1990 B 547

Konsernin sisäinen yrityskauppa

KHO 2009:70

Rajat ylittävät tilanteet

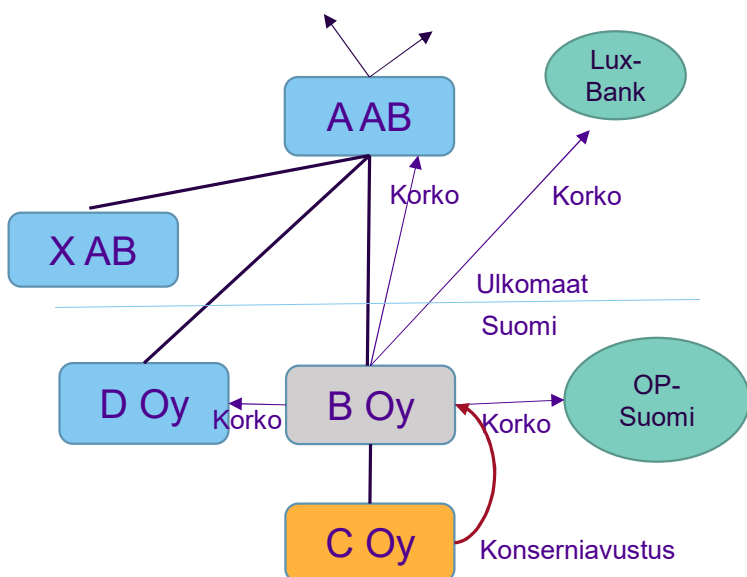
Ulkomaisen yhtiön toteuttama yrityskauppa; osto ulkopuoliselta taholta

Ulkomaisen konsernin sisäinen yrityskauppa

Vrt. T Oy:n osto E AB:n omistukseen

Osakekannan kauppa ja siitä aiheutuneen velan korot: Erilaisia skenaarioita

Saadaanko jossain tilanteessa VML 28 §:n soveltamiseen johtava lain tarkoituksen vastainen verotu? Missä luuraa lain tarkoituksen vastainen veroetu?

B Oy on C Oy:n osakkeiden hankkimista varten perustettu yhtiö

B Oy hankkii operatiivista toimintaa harjoittavan C Oy:n osakkeet

1. Ulkopuoliselta taholta a) Suomesta b) Ruotsista; luovutushinta kummassakin a) verovapaa, b) veronalainen
2. D Oy:ltä; osakkeiden luovutushinta D Oy:lle a) verovapaa, b) veronalainen
3. X AB:ltä, jonka osakekannan A AB on ostanut ulkopuoliselta taholta osin velkavaroilla a) 2 päivää aikaisemmin, b) 3 kuukautta aikaisemmin, c) 3 vuotta aikaisemmin

Onko B Oy:n OP-Suomelle, Lux-Bankille, A AB:lle ja D Oy:lle maksama C Oy:n osakehankinnasta aiheutuneen velan korko vähennyskelpoinen? (Esim. 25 % kaupan rahoituksesta tulee kultakin em. taholta)

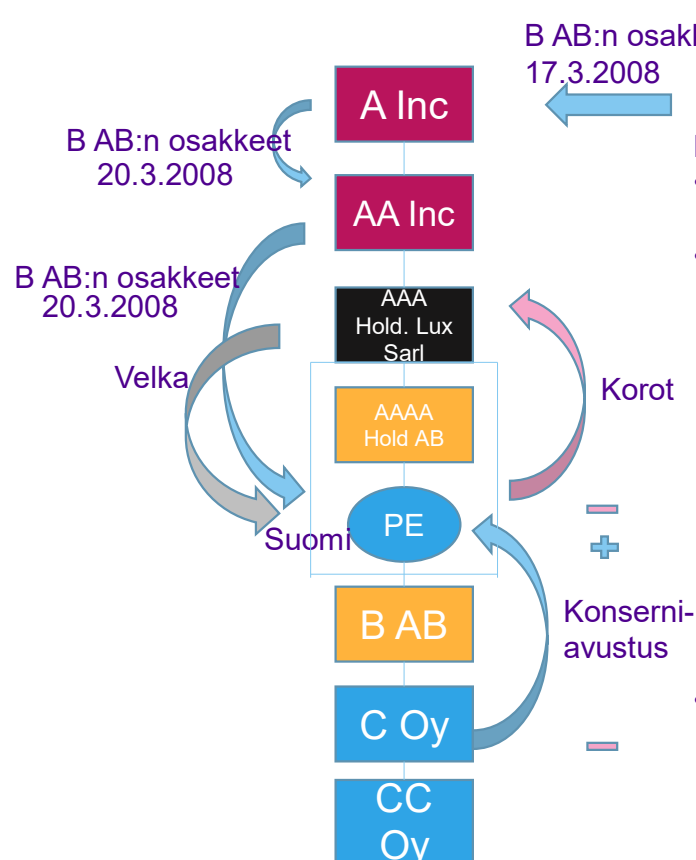
C Oy antaa/ei anna konserniavustusta B Oy:lle

Entä muuttuuko tilanne, jos B Oy on ennestään operatiivista toimintaa harjoittava yhtiö?

Entä jos B Oy:n on tarkoitus myöhemmin hankkia muitakin tytäryhtiöitä?

Entä jos D Oy (operatiivinen yhtiö) ostaa A AB:ltä X AB:n (operatiivinen yhtiö) osakkeet, jolloin D Oy:n ja X AB:n välillä ei ole konserniavustuksen antamismahdollisuutta?

KHO 2016:72 Sivuliike, veron kiertäminen

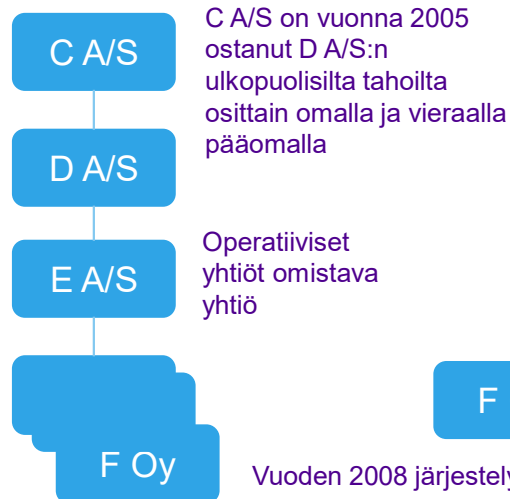
KHO

- Kysymyksessä olevaa monivaiheista järjestelyä oli arvioitava kokonaisuutena
- Kun otettiin huomioon selvitys, joka koski sivuliikkeen toimintaa Suomessa, oli järjestelylle, jossa B AB:n osakkeet oli siirretty AA Inc.:ltä AAAA Holding AB:lle ja allokoitu edelleen sen Suomessa sijaitsevalle sivuliikkeelle, annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, ja järjestelyihin oli ryhdytty verotuksellisista syistä tarkoituksena vapautua suoritettavasta verosta konserniavustusjärjestelmää ja korkovähennystä hyödyntämällä vailla verotuksesta riippumattomia liikeloudellisia perusteita.
- Kun järjestely oli katsottava täysin keinotekoiseksi, ei korkomenojen vähentämisen epäminen ollut myöskään unionin oikeuden tai verosopimuksen syrjintäkiellon vastaista

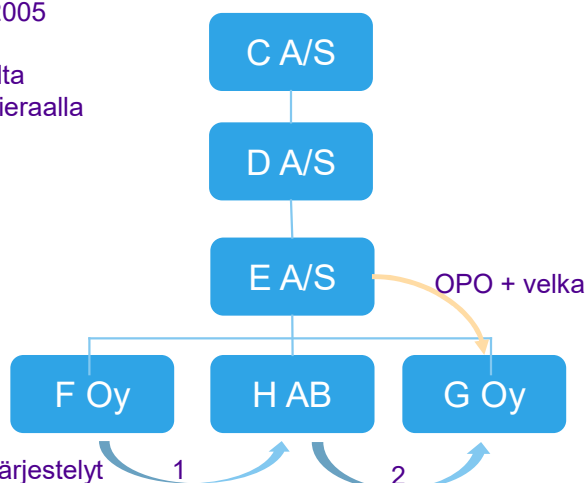
Vrt. KHO 2016:71

KHO 2021:178 Korkojen vähennyskelpoisuus, konsernin sisäinen osakekauppa, veron kiertäminen

Lähtökohta 2005

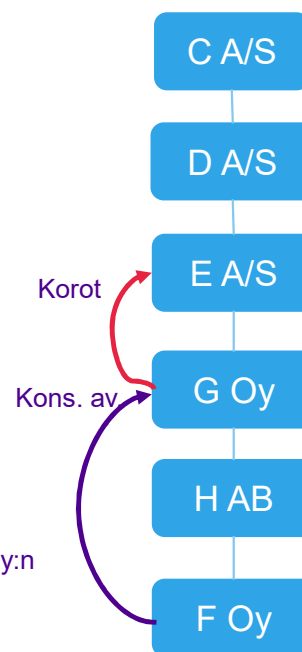
Järjestelyvaihe 2008

Vuoden 2008 järjestelyt

- 10.7. 2008 E A/S perusti H AB:n,
- 25.8.2008 E A/S luovutti H AB:lle apporttina 83,8 % ja myi 16,2 % F Oy:n osakkeita; F Oy:n arvo 285 milj. €
- G Oy ns. valmisyhtiö, joka ostettu vuonna 2007;
- 26.8.2008 E A/S merkitsi G Oy:n osakkeita, maksoi merkintähinnan (134 milj. € apporttiomaisuudella luovuttaen 56 % H AB:n osakkeita
- 27.8.2008 G Oy osti loput 44 % H AB:n osakkeet E A/S:ltä 104 milj. €:n kauppahinnalla; kauppahinta jäi G Oy:n velaksi E A/S:lle

Lopputulos

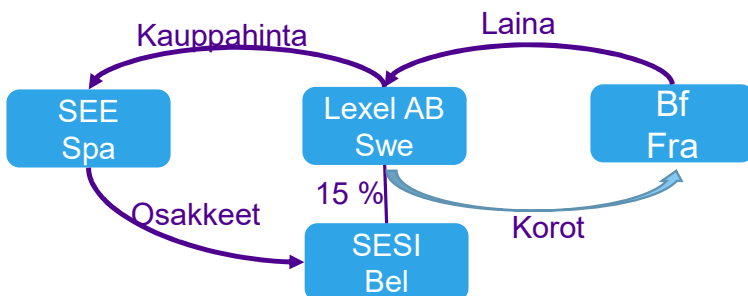
G Oy:n toiminta

- Liikevaihto 2008-2012 enimmillään n. 3 milj. €, tilikauden tulokset n. 0 €
- Kirjanpito- ja laskutuspalvelujen tuottaminen F Oy:lle siltä siirtyneellä henkilökunnalla
- Toiminut F Oy:ltä vuokratuissa tiloissa
- G Oy:n mukaan vuonna 2008 toteutetut toimet liittyvät vuonna 2005 toteutettuun yrityskauppaan;
- Lainanantajien kanssa sovittu, että lainat siirretään mahdollisimman lähelle operatiivisia yhtiöitä
- G Oy saanut hyväksyä edulliset lainalimiitit ja konsernin edulliset lainaehdot

KHO 2021:178 Korkojen vähennyskelpoisuus, konsernin sisäinen osakekauppa, veron kiertäminen (2)

- KHO:n ratkaisu → Korot vähennyskeltvottomia, VML 28 §
 - Konsernin sisäinen osakeluovutus
- Esillä olevassa asiassa on kysymys osakeluovutuksista, jotka on tehty noin kolme vuotta sen jälkeen, kun pääomasijoittajien välillisesti omistama tanskalainen C A/S on julkisen ostotarjouksen kautta hankkinut tanskalaisen pörssilistatun D A/S:n koko osakekannan. Osakeluovutuksissa on siten kysymys konsernin sisäisistä osakeluovutuksista
- Osakeluovutuksissa E A/S:n aiempi välitön omistus F Oy:ssä on muutettu välilliseksi omistukseksi G Oy:n ja H AB:n kautta
- Omistusrakenteen muutos on toteutettu lyhyen ajanjakson kuluessa osakeluovutusten sarjana siten, että F Oy:n osakkeet omistukseensa järjestelyssä saaneen H AB:n osakkeet on siirretty G Oy:lle osittain apporttina ja osittain kauppana. Kauppahinta on tällöin jäänyt kokonaan velaksi.
- G Oy ei sittemmin ole toiminut uusia konserniyhtiöitä hankkivana yhtiönä. Yhtiö on harjoittanut vastaavaa toimintaa samoissa tiloissa ja samojen henkilöiden toimesta kuin aikaisemmin F Oy oli harjoittanut.
- Osakeluovutusten avulla konserniin on luotu uusia velkasuhteita, joilla on pyritty siirtämään E A/S:iin kohdistunutta korkorasitusta H AB:n osakkeiden kauppahintaa vastaavilta osin G Oy:lle. Kun osakeluovutuksia tarkastellaan kokonaisuutena, niitä ei ole katsottava toteutetun liiketaloudellisten syiden vuoksi, vaan niiden tarkoituksena on ollut korkovähennysten muodossa kertyvän verotuksellisen edun tavoittelu. Osakeluovutukset eivät siten ole vastanneet asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta. Ne ovat olleet luonteeltaan keinotekoisia.
- Kansalliset säännökset eivät ole SEUT 49 artiklassa tarkoitetun sijoittautumisvapauden vastaista, jos toimilla puututaan vain täysin keinotekoisiiin järjestelyihin
 - Asiassa C-484/19, *Lexel*, annetulla tuomiolla ei ole katsottava muutetun unionin tuomioistuimen vakiintunutta oikeuskäytäntöä, eikä nyt esillä olevaa asiaa ole syytä arvioida toisin sanotun tuomion perusteella.

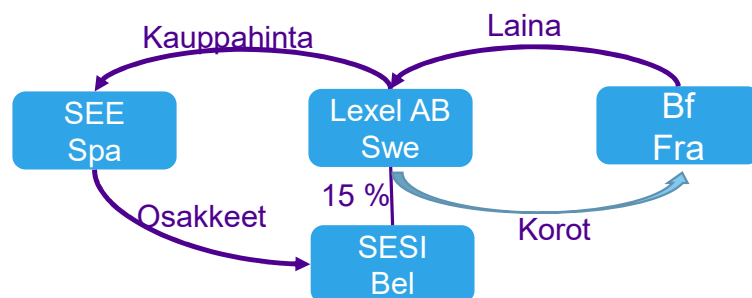
EUT:n tuomio asiassa C-484/19, Lexel

- SEE myi omistamansa (15 %) SESI:n osakkeet Lexel AB:lle; näin voitiin pienentää SEE:n rahoituskustannuksia
- Lexel AB lainasi osakekauppaan tarvittavat varat konsernin rahoitusyhtiöltä (Bf), maksoi kauppahinnan SEE:lle ja maksoi lainan korkoa Bf:lle
- Kaikki kyseiset yhtiöt kuuluvat samaan konserniin (Schneider Electric)
- Velkajärjestelyn taustalla ei ollut mitään konsernin ulkopuoliselta taholta tehtyä yrityskauppaa, josta aiheutuneita velkoja olisi allokoitu Ruotsiin
- ”Puhdas debt push down – tilanne”, jossa velkoja ja korkoja siirrettiin osakekaupalla Espanjasta SEE:ltä Ruotsiin

- Lexel AB on puhdas holdingyhtiö, se omisti kahden ruotsalaisen ja kahden suomalaisen osakeyhtiön osakekannat, sillä ei ollut lainkaan työntekijöitä ja sen tulot muodostuivat saaduista osingoista ja konserniavustuksista
- Bf ei ollut veronmaksutilanteessa Ranskassa
- Ovatko Lexel AB:n maksamat korot vähennyskelpoisia Ruotsissa konsernin sisäisten velkojen **korkojen vähennyskelpoisuutta rajoittavien erityissäännösten mukaan**
 - ”**Korkomenoja ei saanut vähentää, jos velkasuhteen syntymisen pääasiallisena syynä oli se, että etuyhteysryhmä saisi merkittävän veroedun**”
 - Lainvalmisteluaineiston mukaan säännöstä ei sovellettu, jos yhtiöiden välillä voidaan antaa konserniavustus
 - Tämän vuoksi korkorajoitus kohdistui käytännössä vain rajat ylittäviin tilanteisiin

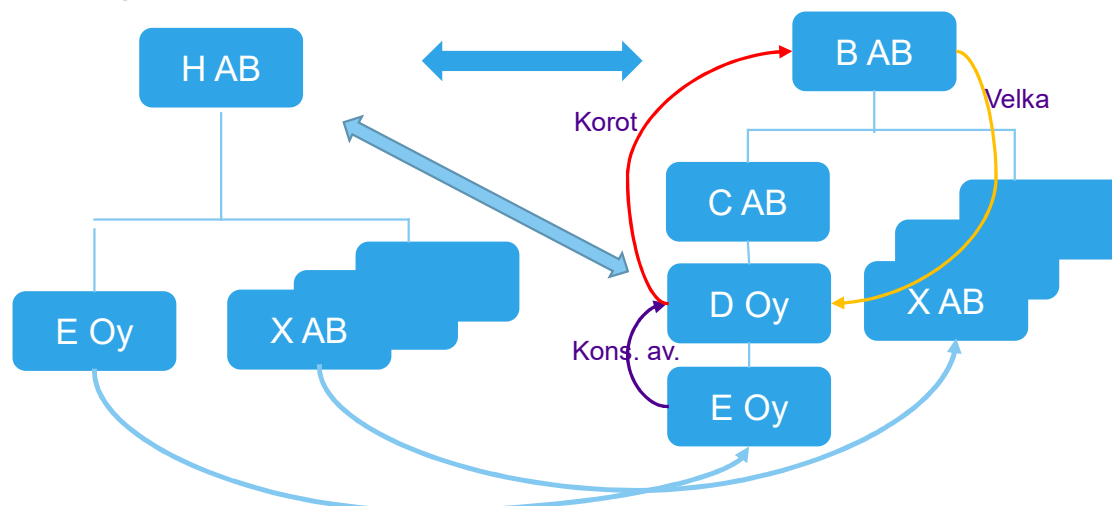
EUT:n tuomio asiassa C-484/19, Lexel

- Ruotsin sääntely SEUT 49 art. vastainen
- EUT:n tuomion ja HFD:n ratkaisun lopputulos: Lexel AB sai vähentää velkojensa korot Ruotsin korkovähennysrajoitusten säännösten estämättä
- Kysymys oli ”vain” siitä, olivatko Ruotsin säännökset SEUT:n vastaisia
- Eri asia sitten on se, olisiko ko. järjestelyä pidettävä EUT:n tulkitsemalla tavalla keinotekoisena (tai EU-oikeuden väärinkäyttönä) tai olisiko sitä pidettävä KHO:n tulkitsemalla tavalla keinotekoisena (vrt. KHO 2021:178)
 - EUT:n näkemyksiä keinotekoisesta järjestelystä ks. tuomion kohdat 51 – 56
 - Ovatko ratkaisun KHO 2021:178 olosuhteet/järjestely EUT:n keinotekoisista järjestelyistä esittämien näkökohtien mukaiset?

KHO 2021:179 Korkojen vähennyskelpoisuus, apuyhtiö osakekannan ostajana, veron kiertäminen

SP:n
lausunto

- 20.8.2010 H AB:n ja B AB:n välinen ehdollinen sopimus, jossa kaupan kohteena useiden ruotsalaisten yhtiöiden osakekannat ja suomalaisen E Oy:n osakekanta; ostettavat yhtiöt toimivat kaikki samalla toimialalla
- H AB ja B AB toisistaan riippumattomia tahoja; B AB pääomasijoittajien välillisesti omistama yhtiö
- Sopimuksen mukaan B AB saa siirtää sopimukseen perustuvat oikeutensa kokonaan tai osittain tytäryhtiöillensä
- Kaikki oikeudet osakkeisiin siirtyvät vasta sopimuksen täytäntöönpanon hetkellä, joka riippuu mm. kilpailuvirnaomaisten hyväksynnästä
- Sopimus päättyy automaattisesti, jos tietyt ehdot eivät täyty

- B AB siirsi H AB:n kanssa solmittuun sopimukseen perustuvat oikeutensa E Oy:n osakkeisiin 10.9.2010 D Oy:lle
- Koko yrityskauppa saatettiin loppuun 29.9.2010, jolloin myös D Oy maksoi E Oy:n osakkeiden kauppahinnan H AB:lle
- D Oy on 20.8.2010 perustettu yhtiö
- E Oy:n osakkeiden kauppahinta oli n. 60 milj. €, jonka D Oy rahoitti omalla pääomalla n. 3 milj. € ja B AB:ltä saadulla 57 milj. €:n lainalla
- D Oy:n palvelukseen siirtyi neljä aikaisemmin E Oy:n palveluksessa ollutta henkilöä, mm. toimitusjohtaja ja talousjohtaja; vuoden 2012 jälkeen yhtiön palveluksessa ei ollut muita henkilöitä
- D Oy:n lainan korot oli pääomitettu niin, että velkapääoma vuoden 2016 lopussa oli 117 milj. €
- D Oy:n saamiset E Oy:ltä olivat vuoden 2016 lopussa 56,9 milj. € ja ne olivat muodostuneet konserniavustussuamisista ja osinkosaamisista

KHO 2021:179 Korkojen vähennyskelpoisuus, apuyhtiö osakekannan ostajana, veron kiertäminen (2)

SP:n
lausunto

- KHO katsoi, että VML 28 §:ää ei voitu soveltaa ja D Oy:n maksamat korot olivat EVL 18 §:n 1 mom. 2 kohdassa tarkoitettuja vähennyskelpoisia korkoa
- **D Oy oli hankkinut E Oy:n osakkeet riippumattomalta osapuolelta**
- Ratkaisussa KHO 1989 B 513 hyväksytty osakekauppaa varten perustetun holdingyhtiön oikeus vähentää silloisten säännösten mukainen sulautumistappio; vrt. myös purkutappion vähennyskelpoisuutta koskeva vanha käytäntö
- EVL:n esitöiden perusteella lainsäätäjän lähtökohta oli, että riippumattomien osapuolten välisissä osakekaupoissa holdingyhtiöiden käyttöön liittyviä veroetuja rajoitetaan lakia muuttamalla
- EVL:n lähtökohta on, että elinkeinotoiminnassa kertyneet korkokulut ovat vähennyskelpoisia
- ➔ holdingyhtiön perustamista riippumattomien tahojen välisen yrityskaupan osakkeita hankkivaksi yhtiöksi ja holdingyhtiön rahoittamista osin omalla pääomalla ja osin konsernin sisäisellä velalla ei ollut katsottava VML 28 §:n perusteella keinotekoiseksi toimeksi; vrt. HaO:n ratkaisu
- Tällaista tilannetta ei myöskään ollut rinnastettava korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjaratkaisussa KHO 2016:72 esillä olleeseen tilanteeseen
- D Oy:llä oli siten oikeus vähentää E Oy:n hankintaan kohdistuvan velan korkokulut verovuosien 2012 ja 2013 verotuksissaan EVL 7 §:ssä ja 18 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyllä tavalla sekä verovuosien 2014 - 2016 verotuksissaan saman lain 7 §:ssä, 18 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 18 a §:ssä säädetyllä tavalla
- Asiaa ei ole syytä arvioida toisin myöskään sillä perusteella, että D Oy:lle kertyneet korkokulut on luettu konsernin sisäisen velan pääomaan ja että yhtiön E Oy:ltä saamat konserniavustukset ja osinkotuotot ovat jääneet yhtiön saataviksi E Oy:ltä.

KHO 2021:179 Korkojen vähennyskelpoisuus, apuyhtiö osakekannan ostajana, veron kiertäminen (3)

SP:n
lausunto

Oikeudenkäyntikulut

- Verohallinto velvoitetaan korvaamaan D Oy:n oikeudenkäyntikulut korkeimmassa hallinto-oikeudessa - oikeudenkäyntikuluvaatimus enemmälti hyläten - 40 000 eurolla
 - Kun otetaan erityisesti huomioon edellä selostettu yrityskauppoja varten perustettuihin holdingyhtiöihin liittyviä veroetuja koskeva verolainsäädäntö ja se seikka, että **esillä oleva yrityskaupparakenne on tavanomainen toimintamalli**, olisi kohtuutonta, jos D Oy joutuisi pitämään oikeudenkäyntikulunsa kokonaan vahinkonaan

Muut samaa yrityskauppaa ja verovelvollista koskevat ratkaisut:

- KHO 2021 H4515 verovuodet 2010 – 2011 (Helsingin HaO:n päätös 26.6.2020 H234/2020)
- KHO 2021 H4517 verovuosi 2017 (Itä-Suomen HaO:n päätös 15.12.2020 nro 20/1207/1)
 - Kummassakin lopputulos sama kuin julkaistussa verovuosia 2012 – 2016 koskevassa päätöksessä, mutta oikeudenkäyntikulukorvaus kummassakin 5.000,00 euroa

Normisidonnaisen päätöksenteon rakenne

VML 28 § antama ”toimivalta”

Oikeuskysymys

- Sovellettavan oikeusnormin selvittäminen
 - Oikeusnormin valinta
 - Oikeusnormin sisällön selvittäminen

Faktakysymys

- Tosiseikkojen selvittäminen

Subsumptio

Oikeuslähteet

Tosiseikat

Ratkaisu

Konkreettisessa ratkaisutilanteessa voidaan samaan lopputulokseen päätyä sekä lain tulkinnaksi että tosiseikkojen tulkinnaksi luonnehdittujen ajatusoperaatioiden kautta. Sama soveltamisongelma voidaan ratkaista toisaalta normipremissin, toisaalta faktapremissin, mutta myös molempien premissien muotoamisen tasolla.

Missä vaiheessa ja minkä vuoksi VML 28 § tulee ratkaisutilanteessa esille ”mahdollisesti sovellettavana normina”? Mikä on seuraamusharkinnan rooli? Miten VML 28 § vaikuttaa siihen, mitkä oikeuslähteet ja tosiseikat valikoituvat ratkaisutilanteessa relevanteiksi tosiseikoiksi?

Mitä oikeuslähteitä ja tosiseikkoja ja miten kumpiakin tulkittuina eri tahot käyttivät ratkaisussa KHO 2021:179?

Kiitos

Seppo Penttilä

Professori (em.)

Johtamisen ja talouden tiedekunta

33014 Tampereen yliopisto

seppo.penttila@tuni.fi

